Poštarina plaćena u gotovu 26107

KATOLIČKI LIST

Izlazi svakog četvrtka
Predplata godišnje Kn 200.—, pol god. Kn 100.—, a četvrt god. Kn 50.—. Pojedini broj Kn 4.—. Za inozemstvo predplata godišnje Kn 300.—.

Curate strenue, ne Ecclesiae castra defensoribus careant in regno Croatiae

Leon XIII. u Breveu na urednika »Kat. Lista«, dne 4. travnja 1900.

Rukopise valja slati: redakciji Kaptol 29. Predplatu, oglase i sav administrativni dio: Kaptol 27.

Broj 8. U Zagrebu, 25. veljače 1943. **Tečaj 94.**

Quaresima -- korizma

Franjo Lasman

1. Već od drevnih vremena sprema Crkva svoje vjernike na proslavu blagdana vigilijama, bdenjima. Na vigilije se postilo, a narod bi noć prije svetkovine probdio u crkvi moleći se i primajući svete sakramente.

U prvim se kršćanskim vjekovima postilo ne samo na vigilije nego i drugda. Bilo je kršćana, koji nisu nikad okusili mesa, a dosta ih je, koji poste cielu godinu u sriedu i petak: u sriedu, jer je jedne sriede Gospodin bio prodan Židovima, u petak, jer je tog dana u sedmici trpio i umro na križu.

Već se u Didahi spominju srieda i petak kao dani posta. O postu u ta dva dana govori Hermin Pastor, spominje ga Tertulijan. I ako je kasnije bio dokinut post u sriedu, drži ga u nekim krajevima narod i danas.

Neki poste tako, da ništa ne jedu i ne piju do zapada sunca, a drugi da jedu jednom samo na dan nemrsnu hranu. Djeca su smjela jesti češće, al ni ona nisu mrsila.

2. Budući da je Uzkrs najveća svetkovina, to je i priprava za taj blagdan bila najdulja.

Od sredine trećeg stoljeća posti narod cieli Veliki tjedan o kruhu, soli i vodi. Zadnja se dva dana tog tjedna ništa ne jede i ne pije. Kasnije se stalo postiti od nedjelje Glušnice, a u četvrtom je stoljeću propisan četrdesetdnevni post prije Uzkrsa, korizma.

U početku se ne slažu pojedine crkvene pokrajine, kad imade početi korizmeni post.

Obično se počimalo postiti šest nedjelja prije Uzkrsa, a kako su u ta 42 dana bile uračunate i nedjelje, bilo je zapravo 36 postnih dana, jer se u nedjelje nije postilo. Da se ipak dobije 40 dana posta, pomaknut bi početak posta, caput ieiunii, na zapadu za četiri dana, na sriedu prije prve korizmene nedjelje. Na iztoku, gdje se nije postilo ni u subote, valjalo je početak posta pomaknuti i dalje, pa se kod njih uzkrsni post počimao u ponedjeljak prije osme uzkrsne nedjelje. Tu nedjelju prozvaše mesopustnom. Od sliedeće nedjelje branilo se blagovati i mliečne stvari, i ona dobi ime siropustne. Onda se nižu korizmene nedjelje, a prvu prozvaše nedjeljom pravovjerja na uspomenu dovršenog kipoborstva.

Kad se kasnije izticale razlike izmedju iztočne i zapadne Crkve spominjala se i ova, da zapadnjaci poste u subotu.

3. U svojim Govorima (Sermones) veli papa Leo Vel., da je svrha korizmenog posta pripraviti dušu na proslavu uzkrsnog otajstva. U to vrieme, veli on, treba očistiti dušu od grieha, više moliti, obilatije dieliti milostinju, izravnati nesuglasice, izmiriti se s neprijateljima.

4. Do petog stoljeća, negdje još i dulje, drže se u korizmi skrutinija s katekumenima, da se vidi, jesu li dobro podučeni u vjeri i koliko su napredovali u krepostnom životu. Skrutinija su počimala u sriedu treće korizmene nedjelje i trajala su do Velike subote.

U zapadnom dielu Crkve ne dolazi u korizmi Alelluja i svaki dan ima svoju posebnu Misu. U Rimu su nekada svakog korizmenog dana polazile procesije iz glavne crkve u koju područnu i tamo se stalo, statio, i služila se Misa.

5. Prvih se šest stoljeća nisu smjele svetkovati svetkovine u korizmi, pa je istom trulanska sinoda (šesti obći sabor, treći carigradski) dopustila svetkovati u korizmi Blagoviest.

Napomena. Šesti obći sabor od g. 680. dolazi pod imenom trulanske sinode, jer se držao u dvorani carske palače presvodjene kubetom troullos. Na saboru su se rješavala dogmatska pitanja (osudjeno monoteletstvo), a u nastavku se sabora (quinisexta) razpravljalo o pitanjima stege (692), pa se pored drugog zabranjivalo postiti u subotu pod prietnjom svrgnuća od službe i izključenja iz Crkve. Nakon dugog raspravljanja odobrio je papa sv. Sergije zaključke sabora, u koliko nisu bili protivni običajima zapadne Crkve.

6. Imena LXX. LX. i L. dolaze već u 2. can. četvrtog orleanskog sabora, a u Sakramentariju Grgurovom iz osmog stoljeća čine posebnu grupu Misa (stationes). Mozarebski sakramentarij iz desetog stoljeća ne pozna Sedamdesetnice ... i ima osam nedjeljnih Misa prije Cvjetnice, a nedjelju prije početka korizme zove Dominica ante diem cineris. Poslije dolaze obrazci pet nedjelja korizmenih, potom Dominica in ramis palmarum.

7. U srednjem se vieku upozoravao narod na početak korizme time, da se na Pepelnicu ili na prvu

nedjelju korizmenu vješao izmedju kora i broda crkve t. zv. postni zastor ili zastor gladi, i tu je ostajao do Velikog petka, a samo su ga negdje uklanjali u nedjelje, kad nema posta. Taj se običaj do danas održao u Westfalenu i Hannoveru. Po musejima u Njemačkoj ima dosta takvih sačuvanih zastora. Svrha im je bila podsjetiti one, koji ne znadu čitati, da je korizma počela. Analogan se običaj gleda i u Rusiji, gdje se na prvu korizmenu nedjelju zastire oltar i ostaje zastrt do Cvjetnice.

8. Iz Zbornika za narodni život i običaje, što ga izdaje Hrvatska Akademija, (Sv. 1.—31.), razabiremo da naš narod smatra korizmu dobom pokore i da se u korizmi postom i dostojnim primanjem sakramenata ispoviedi i pričesti sprema na proslavu uzkrsnuća Gospodinova.

Evo, što o tom čitamo u pojedinim prinosima Zbornika.

»Korizma traje od čiste sriede do Uzkrsa. To je vrieme strogog posta i pokore. Korizmeni se post jako štuje. Od Čiste sriede do Uzkrsa ne jede se ni truna smoka, pa ni mala djeca. Koji bi koji dan premrsio, kažu mu, da je gori od Jude.

Na Čistu sriedu skuha gospodarica lug i u njem sve lonce, zdjele i tanjure okuha od smoka mrstna, pa i drugo se pere, da ne ostane što negdje mrstno ili mastno. Kuha se grah i kupus i začinja se bundevinim sjemenjem.

U selu se sve smiri. Nema vike, ni cike, ni sviranja ni pjevanja.

Na Čistu sriedu ide se na pepelenje. Od sredopustne nedjelje počinje sviet ići na uzkrsnu ispovied i pričestt.« Filakovac, Slavonija.

»Čista srieda početak korizme, valja očistiti crieva. Ide se na Misu i na pepelenje. Ti dan počinje korizmeni post. U prijašnje doba ne bi niki promrsil korizmu za svih četrdeset dan. Kada pop u crikvi navješćuje po biskupovoj naredbi korizmeni post i tumači, u koje se dane može jesti meso, čuje se žamor u crikvi, ljute se stariji: Proklet bija, ko ga se okusija. Nestalo vire i zakona, ne virujemo više ni u papu, ni u biskupe, ni u popove odkad su poste odbacili. Pametniji vele: Biskup je odpustija, na njegovu dušu« Ivanišević, Dalmacija.

»U korizmi moli se Bog, ne zagoneće se, niti se prstenjka. Neki stariji, dok su bili mladji, nisu htjeli kroz svu korizmu ni ležati sa ženama, a mladji se i žene u korizmi.« Ardalić, Dalmacija.

»U korizmi idedu u crikvu na molitvu najviše cure i dičaki, pa se ispovidadu. Kad je post u jutro ne jidu niš, o podne se najidu fažola i kruva ili česagod drugoga, al to ne smi bit začinjeno slanion, nego s maslon i jišćin uljem. Na večer ne jidu niš«. Božičević, Šušnjevo selo.

»U korizmi ljudi postidu. Ima ih, koji ciele korizme ne mrse, a jela začinjaju s maslom. A tko jede meso u korizmi, ne jede ga u Velikom tjednu. Na Veliki petak i subotu i na kvatre svatko posti, koji može, a drugi jedu samo postna jela«. Rožić, Prigorje.

»Prije velikih blagdana poste svi, i na kvatre poste obično svi. Korizmu manje, a još manje adventski post. Siromahu ni greh če ne posti, on mora jesti kaj ima, se se dost naposti, kad niš nema. Vem greh nejde v zube, neg iz zubi. Najstroše se posti na Badnjak i na Veliki petak. Ima ih, koji te dane sve do noći niš ne okuse.

Neki su imali za postna jela, pogotovo za korimu, posebno posudje. Mesnice su bile zatvorene od Pepelnice do Uzkrsa, tek po koje bi se blažče klalo, da bude za bolestnike, al se prodavalo samo onom, koji se izkazao liečničkom potvrdom.

Pred kućama se vidi stolac s močenim kabalarom, štokfišem, koji se nudi na prodaju. U glavnoj crkvi vrši se na korizmeni petak pobožnost križnog puta«. Lang. Samobor.

9. U novije vrieme izmienjene prilike ponukaše Crkvu da je ublažila propise o postu i nemrsu, al očekuje od svojih vjernika, da će kao naknadu izvršiti koje to dobro djelo i odreći se i dopuštenog užitka, da time steknu milost u Boga, koju bi inače zaslužili postom i nemrsom. Jer post i nemrs jesu i ostaju Bogu ugodna djela, kojima se, prema riečima Predslavlja, suzbijaju zloće, podiže duh i stiče krepost i nagrada. Umjerenost, dieta, zlata vriedi i za tjelesni život čovjeka i često je liečnici propisuju bolestnicima. Uvjereni o dobrim plodovima, što ih umjerenost donosi čovjeku, traže stari filozofi od svojih učenika da su triezni i s malim zadovoljni. Pitagora dopušta, istina, svojim učenicima blagovati meso, al želi, da ga jedu što manje, dok Empodokles iz Agrigenta upravo brani da se jede meso.

Al kao što suprotnosti nisu nigdje na mjestu, tako ni ovdje. Radi toga i spominjem na kraju rieči velikog genevskog biskupa, sv. Franje Saleskog: »Rado bih ti, o Filoteja, rekao, što je sv. Jeronim kazao pobožnoj ženi Leti: Dugi, prekomjerni post mi se ne svidja, osobito ne kod onih, koji su još u nježnim godinama. U dva slučaja nisu jeleni za trku: kad su predebeli i kad su odviše suhi. Mi smo jako izvrženi napastima, kad nam je tielo predobro hranjeno i kad je odviše izcrpljeno. Ono ga prvo čini poradi lagodnosti objesnim, ovo drugo poradi nevoljkosti malodušnim«. (Filotea 1. 3. p. 273.)

Svećenik i crkvena umjetnost

Dr. Dragutin Kniewald

Jedva je još koji drugi stalež, osim samih umjetnika, u vršenju svoje službe u tolikoj mjeri okružen umjetnošću, kao svećenik. Crkva, u kojoj svećenik vrši najveći dio svoje službe, ima biti gradjena tako, da se obdržavaju zakoni svete umjetnosti. Isto vriedi i kod popravka i obnavljanja crkve, njezinog namještaja i žrtvenika. Odielo, u koje je svećenik odjeven kod službe Božje, nije svečano odielo svagdašnjice, nego ostatak starih vremena, urešeno svetim simbolima i slikama. Sve-

to posudje: kalež, pokaznica, ciborij ... nisu preuzeti iz današnjice, jer su ih stvorili prošli viekovi. Crkveno pjevanje i glasba uobće prati veći dio svećenikovih funkcija u crkvi. Ni ova grana crkvene umjetnosti nije nastala danas, nego je baština iz prvog kršćanskog doba. Tako okružuje svećenika kod službe Božje u crkvi sveta umjetnost, namienjena Bogu i vjernicima i posvećena tisućljetnom predajom.

Iz svega ovoga sliedi, da se svećenik više od ostalih zvanja ima razumjeti u umjetnost i brinuti za nju, u koliko ona služi svetištu. To ne znači, da svećenici moraju sami praviti nacrte za svoje crkve, ili za kaleže, pokaznice i misna odiela. To je posao umjetnika. Ali svećenik treba poznavati barem najosnovnije iz područja umjetnosti, da ne bude podpuni nevježa u tim pitanjima. U drugu ruku treba svećenik dobro poznavati zakone svete umjetnosti, t. j. onu vlastitost, po kojoj neko umjetničko djelo pripada zaista crkvenoj umjetnosti. Ovi su zakoni crkvene umjetnosti gotovo nepoznati dobrom dielu umjetnika. Umjetnici će ih moći upoznati obično samo preko svećenika. Ako dakle ovi zakoni ostanu nepoznati i svećeniku, kome će biti poznati i po čemu će se umjetnik ravnati, kad stvara za crkvu? I po čemu će svećenik znati, spada li jedno umjetničko djelo u crkvu ili ne spada, ako barem njemu ne budu dobro poznate vlastitosti crkvene umjetnosti i njezin razvitak od katakomba do danas?

Kad se gradi nova crkva, ili kad se popravlja ili obnavlja stara, tada mora svećenik sudjelovati kod tog posla. Samo tako će se izbjeći neprilikama, koje nastaju, kad je crkva već gotova, a nacrti su bili izradjeni bez svećenikova sudjelovanja. U takvim crkvama nisu riedki slučajevi, da one same za se svojim plohama i razmjerima djeluju vrlo liepo, ali kad treba u njih smjestiti izpoviedaonice, pa i same žrtvenike, tada nastaju nemale težkoće, jer graditelj nije na to mislio. I sada se izpoviedaonice moraju smjestiti nekamo u kut, da ne kvare onih linija, što ih je zamislio graditelj. Znade se desiti i slučaj, da se i sami žrtvenici moraju prilagoditi ovim formalnim zahtjevima, pa tako postaju previsoki ili prenizki, a kojiput i težko upotrebivi. Graditelj kod izradbe nacrta nije mislio na te stvari i sad se one moraju naknadno prilagoditi njegovim formulama, namjesto da je unapred sve uzeto u obzir i da čini skladnu i u praksi dobro upotrebivu cjelinu. Ovakvim se neprilikama može izbjeći samo na taj način, da se i svećenik razumije ponešto u zakone obće umjetnosti, a potanko u zakone crkvene umjetnosti i da graditelj radi svoje nacrte u sporazumu sa svećenikom. Kad su nacrti gotovi, treba ih, prije nego se počnu izvoditi, odobriti mjestni Ordinarij.

A što da kažemo o crkvenom pjevanju, koje čini sastavni dio liturgije? Tko će crkvenom pjevanju dati crkveni, upravo liturgijski pečat, ako ne svećenik? I ako to svećenik ne učini, tko će to učiniti? Ali svećenik se može u to upustiti samo onda, ako pozna nesamo zakone crkvenog pjevanja, nego ako znade ponešto i o glasbi uobće. Samo će onda razlozima moći utjecati na učitelja, koji orgulja i vodi crkveni zbor, ili na zborovodju u većim crkvama. Neznalica u tim stvarima ne će moći provesti kategoričkih zahtjeva Pia X. i Pia XI. o crkvenom pjevanju.

Često se čuju prigovori i tužaljke, da se današnja umjetnost odmetnula od Boga i Crkve. I doista: veliki dio današnjih umjetnika živi u zbilji daleko od Boga i Crkve. Njihova djela mogu biti vrlo suvremena, mogu biti odraz najsuvremenijih, ili i najosobnijih umjetničkih strujanja, ali su vrlo riedko izraz duboke vjere, jer nitko ne daje onoga, čega nema. A današnji su umjetnici dobrim dielom u svojoj duši i u svom životu daleko od Boga. Koji — taj možda i spominje Boga u svojim sastavcima, ali njihov bog nije n a š Bog, njihov Krist nije n a š Krist. Njima je religija, kad o njoj govore, puka formalnost, ili u najboljem slučaju simbol drugih vrednota ovozemnog života, a nije samostalna i najviša vrednota čitavog ljudskog života. Zato i njihova umjetnost može biti vrlo snažna i izražajna, ali ona je riedko doista crkvena.

U onomu, što smo upravo rekli, vide mnogi razlog krize crkvene i uobće kršćanske umjetnosti. Ali to je samo djelomični razlog. Ili, da tako kažemo, to je jedna strana krize. Do te je krije došlo zato, jer se čitav život, a posebice život i razvitak umjetnika, otudjio Bogu. S Crkvom i religijom dolaze umjetnici u naše doba gotovo samo onda u dodir, kad dobiju naručbu za crkvu. Ali, kako rekosmo, to je samo jedna strana krize. Druga se strana tiče nas svećenika. Ne dolazi li većina svećenika u vezu s umjetnošću tek onda, kad treba graditi ili obnoviti crkvu, kad treba nabaviti novi oltar, kalež, pokaznicu ili paramente? I onda, kad nastupe ovi slučajevi, tada je svećenik vrlo često ovisan o sudu onih, koji izgradjuju nacrte ili prodaju crkveni namještaj ili posudje. On sam vrlo često nema svoga suda u tim stvarima. Tako dolazi do toga, da u crkvu ulazi štošta, što ne spada onamo, bilo da ne odgovara po svom sadržaju, bilo po obliku ili umjetničkoj kakvoći.

U izvjestnoj mjeri moramo naime na sve, što umjetnost radi za crkvu, primieniti one tri vlastitosti, što ih Pio X. traži za crkveno pjevanje. Sve, što umjetnost radi za crkvu, mora biti sveto po svom sadržaju, a obćenito i doista umjetničko po svom obliku.

Prvi je zahtjev prilično jasan i shvatljiv, premda mu nije uviek udovoljeno ni u prošlosti ni u sadašnjosti. Po svom sadržaju ne smiju na pr. crkvene slike biti protuvjerske ili nećudoredne. Ali to nije dosta. One moraju biti i crkvene i ćudoredne. Isus, dakle, i bl. Djevica, ne mogu biti prikazani kao neki iztočnjaci, sv. tri kralja kao Beduini sa svojim devama, a da pri tom nema onoga, što je Isusa činilo Isusom, bl. Djevicu njegovom Majkom i sv. tri kralja s v e t i m a. Ne mislim ovdje upravo na svetačke kolobare, jer ti se, konačno, mogu metnuti na slici i svakom Beduinu oko glave, nego na onu religijsku produhovljenost, kojom se Isus, Bl. Djevica, apostoli i uobće svetačke osobe razlikuju već i u svom smrtnom životu od običnih ljudi. Umjetnik, koji slika za crkvu, mora, drugim

riečima, poznavati nesamo anatomiju, arheologiju i etnografiju, nego i život i dušu onih, koje slika, jer se sve to odražava na čitavoj njihovoj pojavi. Ovo, što smo rekli za slikare, vriedi u istoj mjeri i za kipare i za graditelje. Nove su tehnike i novi gradjevni način dale, bez sumnje, i novih mogućnosti u gradjenju crkava. Armiranim se betonom dadu bez lukova i bez vidljivih stupova izvesti velike dvorane, koje mogu služiti i kao crkve. Ali odviše je smjelo i neznalački, kad se po koja velika kolodvorska dvorana proglasuje hramom. Kolodvorska je dvorana — kolodvorska dvorana, a Božji je hram — Božji hram. Isti umjetnik može istim tehničkim sredstvima izgraditi i jedno i drugo, ali uza sve to se mora kolodvorska dvorana razlikovati od Božjega hrama i Božji hram od kolodvorske dvorane nesamo svojim vanjskim razporedom, nego i svojim d u h o m, koji produhovljuje i daje bitnu oznaku svakoj gradjevini. Umjetnik, koji toga ne shvaća, nije sposoban da radi za Crkvu, pa bila njegova ćud ne znam koliko pristupačna impresijima i njegova stvaralačka snaga do maksimuma ekspresivna.

Kad velimo, da sve, što umjetnik radi za Crkvu, mora biti po svom obliku obćenito, tada ne mislimo time možda na kakvu kasno-bizantsku šablonu, pa ni na beuronski kanon crta i boja. Osobe, prikazane na crkvenim slikama, mogu biti sasvim individualno prikazane, ali taj način prikazivanja mora biti pristupačan i razumljiv nesamo umjetniku i njegovom najužem krugu, nego i onim vjernicima, koji će u toj crkvi pribivati službi Božjoj i moliti se Bogu, Blaženoj Djevici i Božjim ugodnicima. Nema sumnje, da svete slike moraju vjernike odgajati. Ali taj se odgoj kreće ponajpače u vjerskom i ćudorednom pravcu. Crkva nije muzej ni umjetnička škola. Zato će se umjetnik, koji radi za Crkvu, služiti sredstvima i oblicima, koji su razumljivi i blizi vjernicima, jer će samo tako moći u vjerskom pogledu na njih utjecati. Dobre će slike i kipovi, kao i dobro crkveno pjevanje, povoljno utjecati i na umjetnički odgoj vjernika. Ali to je tek sporedno i ne može se trpjeti, da bi se u crkvu stavljale slike ili kipovi, koji bi vriedjali ustaljeni ukus vjernika. To ne znači, da bi se umjetnik morao podvrći možda lošem ukusu vjernika ili svećenika, nego umjetnik treba govoriti onim jezikom, koji razumiju vjernici, a njegova je stvar, da taj jezik bude biran i liep. Umjetnik će se dakle držati uzstaljenih ikonografijskih pravila, ali može pri tom i sam obogatiti kršćansku ikonografiju novim oblicima, koji su u skladu s tradiciom kršćanske umjetnosti. Veliki umjetnici starih vremena i nisu rušili ikonografijskih pravila, nego su ih dalje razvijali. Ikonografijski je tip Razpeća, kao povjestne slike, na koju smo danas navikli, uveo Rabula u 6. st., a idealni je tip Imakulate stvorio tek Murillo (1618—1682). Ali ove ikonografijske novosti nisu vriedjale kršćanske vjerske sviesti, nego su bile njezin umjetnički izražaj, komu je predhodio dugi razvitak ikonografije Razpeća i Imakulate. Tako će se u crkvenoj umjetnosti samo ona djela održati i postići trajnu vriednost, koja govore jezikom vjere, shvatljivim vjernicima svoga doba.

Često se čuje, da umjetnost mora biti čedo svoga vremena. To je i točno i netočno, već prema tomu, kako se tumači ova rečenica. Ako se pod tim misli, da n. pr. današnji umjetnik ne može govoriti onim jezikom, koji su govorili umjetnici pred 100 godina, kad su prilike i shvaćanje umjetnosti bile sasvim drugačije, tada je to sasvim točno. Ali ako bi se htjelo reći, da se umjetnik mora ravnati prema svakom hiru mode — jer i u umjetnosti ima i mode i njezinih hirova — tada bi to, gledom na crkvenu umjetnost, bilo sasvim krivo. Možda bi takav umjetnik bio vrlo slavljen jer bi udovoljavao shvaćanju nekih »modernista«, ali kad ta moda prodje, a ljudi se otriezne, ovakove »umjetnine« padaju u zaborav. Zato neka, kako ono reče kardinal Faulhaber u svojoj znamenitoj propoviedi 31. XII. 1929., umjetnici, ako im se tako svidja, izvan crkve slikaju crvena stabla, zelene konje i ljudske glave na tri ili četiri ugla; to im može za čas donieti slavu »originalnosti«. Ali crkvene slike nisu odredjene za čas, ni za koju godinu, nego za dugi niz godina i generacija, koje znadu, da su stabla zelena, a konji bieli, ridji ili crni. Zato »originalnost« crkvene umjetnosti ne smije biti tolika, da je razumije samo sam umjetnik.

Crkvena umjetnost valja da je konačno umjetnost u pravom smislu rieči. Dobra volja i vjerom prožeti duh ne nadoknađuje ovdje umjetničke vještine. Ali i nasuprot: ni najveća umjetnička vještina ne može nadomjestiti vjerskog duha i crkvenog osjećaja. Crkvena umjetnost je posljedak vjerom nadahnute umjetničke stvaralačke snage. Ako nedostaje umjetnička stvaralačka snaga, tada sva pobožnost ne može nezgrapni crtež ili loše stihove učiniti umjetninom. Ali ako i najveći umjetnik nema u sebi iskre božanske vjere i milosti, tada njegovo djelo nije i ne može biti djelo crkvene umjetnosti. Ono može biti zanimljivo s tehničke strane, ono može rješavati različite kolorističke, svjetlostne ili perspektivne probleme, ali ono nije i ne može biti crkvena umjetnost. Tako se opet vraćamo na ono, što smo malo prije rekli: kršćanske umjetnosti nema bez umjetnika, koji su u svojoj duši i u svom životu kršćani. Kršćanska umjetnost može niknuti samo iz duboke vjere u Krista.

Iz onoga, što smo rekli, sliede za nas svećenike ovi praktični zaključci:

1. Što spada u crkvu, a što ne spada, o tome ima odlučiti svećenik, odnosno mjestni Ordinarij.

2. Crkva nije muzej ni galerija slika, nego Dom Gospodnji i kuća molitve, pa se tomu ima podvrći i umjetnik, kad radi za crkvu.

3. U crkvu ne spada ono, što nije u skladu s kršćanskom vjerom i ćudoredjem, ili što je protivno crkvenim propisima o crkvenoj umjetnosti.

4. Ako je ikako moguće, treba da žrtvenici, slike, kipovi, paramenti, sv. posudje, bude izradjeno iz »prave« tvorine. I neka ne budu tvornička roba, nego djelo umjetnika ili barem proizvod t. zv. umjetnog obrta. To stoji nešto više, ali je i više vriedno i duže traje.

5. Pretjerano je i sasvim suvišno t. zv. stilsko čistunstvo. Naše krasne sredovječne gotičke seoske crkve često su iz »stilsk h« razloga barokizirane i time iznakažene. Ali se onda i pseudogotika druge polovice 19. st. ljuto osvetila baroku, pa je n. pr. iz zagrebačke stolne crkve izbacila sve one divne barokne žrtvenike i nadomjestila ih pseudogotičkim oltarima, koji nas ostavljaju hladnima, a kod poznavaoca izazivlju ironički smiešak. Kao što bi u zagrebačku stolnu crkvu divno pristajali oni izbačeni barokni žrtvenici, premda je zagrebačka katedrala gotička gradjevina, tako n. pr. i u franjevačku crkvu u Varaždinu mnogo bolje pristaje njihova krasna gotička pokaznica bez onih limenih dodataka sa strane, koji bi imali barokizirati gotičku pokaznicu, a zapravo je nagrdjuju i prave od nje nakazu.

6. Od t. zv. moderne umjetnosti možemo bez straha uzeti ono, što je niklo u duši umjetnika, koji je zbilja kršćanin, i što odaje dobar ukus i pristaje u našu crkvu. Ali odklonimo sve ono, što je sumnjivo, što nije u skladu s ikonografijskom predajom, čistoćom osjećaja i finim taktom, kao i sve ono, protiv čega se buni veliki ili i najveći dio iskreno pobožnih vjernika, jer vriedja njihov pobožni osjećaj.

7. Ne odstranjujmo bez istinske potrebe starih dobrih oltara ili oltarnih slika iz crkve. A kad je zbilja potrebno, da se stari oltar ili slika odstrane, tada ih ne zabacimo, nego ih predajmo u diecezanski muzej. Isto vriedi i za stare paramente, kaleže, pokaznice, liturgijske knjige, i slično.

8. Dok se ne provede u život nacrt novog propisnika za bogoslovni fakultet, koji predvidja posebnog i stalnog nastavnika za crkvenu umjetnost, bilo bi veoma koristno, kad bi se na tečajevima za svećenike, na koronama i sličnim prigodama nešto pažnje posvetilo i praktičnim pitanjima s područja crkvene umjetnosti.

9. Mnogi me svećenici mole, da im kažem, kako bi se kratko uputili u ponajglavnija pitanja crkvene umjetnosti i kako bi mogli dobro razlikovati pojedine stilove. Budući da na hrvatskom jeziku dosad ne postoji ovakva knjiga, preporučam: Niemann, Einführung in die bildende Kunst, Herder 1928. i Dr. Werner Büdemann, welcher Stil ist das? Stuttgart 1938. Croatia Sacra doniet će u XX. svezku pregled crkvene umjetnosti u Hrvatskoj.

Prvi prepošt iz gremija čazmanskog kaptola

Josip Kalajdžić

Zborni Čazmanski Kaptol Duha Svetoga u Varaždinu doživio je tokom vjekova mnogo radostnih i sretnih, ali i burnih i bolnih dogadjaja. Jedan od najradostnijih dogadjaja jest taj, da je 15. veljače 1943. na svečani način ustoličen prvi prepošt iz gremija čazmanskog kaptola.

Zborni čazmanski kaptol u Čazmi osniva 1232. zagrebački biskup Stjepan II. On je u selu Novoj Čazmi, što ga je sam naselio, sagradio crkvu na čast Duha Svetoga i tu u sporazumu sa zagrebačkim kaptolom osnovao kaptol s prepozitom i 12 kanonika. Prema darovnici Stjepana II. iz 1232. god., koju je Papa Inocencije IV. odobrio 1247. u Lyonu, zadržava biskup pravo postavljati prepošta i kanonike. Prepošta biraju čazmanski kanonici izmedju trojice i četvorice kanonika zagrebačkog kaptola, koje predloži biskup.

God. 1242. postrada od Mongola Čazma, čazmanski kaptol i crkva. Nakon odlazka Mongola, obnavlja biskup Stjepan ponovo čazmanski kaptol.

Provalom Turaka u naše krajeve nastradala je i Čazma. Čazmanski kaptol seli prije u Zagreb, ali se ne spaja sa tamošnjim kaptolom, jer su oba kao vjerodostojna mjesta obnavljali svoje pravne poslove svaki za sebe. Za turske najezde izgubi čazmanski kaptol i sva svoja imanja u Čazmi i okolici.

Iza dugih decenija dobiva čazmanski kaptol 11. VIII. 1806. odštetu za izgubljene posjede u Čazmi. Franjo I. darovao mu je vlastelinstvo Lepoglavu, bivši posjed Pavlina.

Po želji biskupa Vrhovca i grada Varaždina preseli se čazmanski kaptol god. 1811. iz Lepoglave u Varaždin. Preseljenje kaptola u Varaždin bilo je potrebno i radi toga, što je čazmanski kaptol bio »vjerodostojno mjesto« i kao takav vršio do god. 1848. pravne poslove te čuvao izprave plemića i građana.

Iza smrti zagrebačkog kanonika Msgra Dra Josipa Volovića, koji je obnašao čast prepošta Zbornog čazmanskog kaptola, trebalo je popuniti mjesto prepošta.

Preuzviseni gosp. Dr. Alojzije Stepinac, nadbiskup zagrebački na predstavku Zbornog čazmanskog kaptola, saslušavši Prvostolni kaptol zagrebački, izvršuje jedan nada sve važan povjestnopravni čin. On izlučuje čast prepošta čazmanskog iz gremija zagrebačkog kaptola i odredjuje, da se prepošt postavlja u gremij čazmanskog kaptola. Ubuduće imenovat će se dakle prepošt čazmanskog kaptola iz gremija toga kaptola, a stolovat će u Varaždinu. Po novom crkvenom zakoniku imenuje ga Sveta Stolica na priedlog nadbiskupa.

Sveti Otac Papa Pijo XII. imenovao je na priedlog preuzv. gosp. nadbiskupa dosadašnjeg kanonika-lektora Zbornog čazmanskog kaptola Msgra. Matiju Proštenika, apostolskog protonotara ad instar part. prepoštom Zbornog čazmanskog kaptola. Nakon 710 godina, presvietli Msgr. Proštenik prvi je prepošt čazmanskog kaptola iz samoga njegovog gremija. Dne 5. II. 1943. položio je novi prepošt pred preuzv. gosp. nadbiskupom u Zagrebu propisanu prisegu, odredjenu od Svete Stolice. Ustoličenje novog čazmanskog prepošta izvršeno je u zbornoj i župnoj crkvi sv. Nikole u Varaždinu dne 15. veljače 1943. Ustoličenje je izvršio

delegacijom preuzv. Ordinarija kanonik kantor čazmanskog kaptola presvietli gosp. Msgr. Ignacije Debeljak, kućni prelat Njegove Svetosti. Novi prepošt položio je najprije coram Capitulo propisanu izpoviest vjere i protumodernističku prisegu. Okružen članovima Zbornog čazmanskog kaptola presvj. gosp. Msgrom Ignacijem Debeljakom i preč. gosp. Ferdom Ehrenreichom, zatim začastnim kanonicima čazmanskog kaptola preč. gg. Mihovilom Kanoti, varaždinskim župnikom i Tomislavom Štefancem, dekanom i župnikom iz Biškupca, te mnogobrojnim svećenstvom, polazi u crkvu gdje se obavlja svečani čin ustoličenja. Najprije se čita dekret preuzv. Ordinarija, po kome se imenuje presvj. Msgr. Ignacije Debeljak ustoličiteljem. Presvj. Msgr. Debeljak dolazi pred oltar. U liepom i srdačnom govoru iztiče važnost ovoga čina kako za čazmanski kaptol tako i za grad Varaždin. Presvj. ustoličitelj odredjuje zatim katehetu Josipa Kalajdžića, da pročita bulu Sv. Oca Pape Pija XII. o imenovanju novoga prepošta. Bula je pročitana najprije na latinskom, a onda na hrvatskom jeziku. Iza toga sliedio je čin ustoličenja. Novi prepošt polazi na prvo mjesto desne strane u kor. To je mjesto do sada bilo uviek prazno. Presvietli ustoličitelj zanosnim, toplim i srdačnim riečima pozdravlja novoga prepošta. Iztiče radost kako članova kaptola, tako i ostalog svećenstva i gradjana varaždinskih, da je prvim prepoštom čazmanskog kaptola u Varaždinu postao uvaženi i revni svećenik naše nadbiskupije Msgr. Matija Proštenik. Novi se prepošt zahvaljuje riečima sv. Pavla: »Po milosti sam Božjoj ono što jesam«; zahvaljuje se Gospodinu Bogu, Sv. Ocu Papi i svome Nadbiskupu. Iza toga služio je novi prepošt sv. Misu. Za vrieme sv. Mise na koru je prekrasno pjevao profesor Franjevačke gimnazije O. Paskal Cvekan uz pratnju orgulja. Svojim ugodnim i majstorski izvježbanim glasom O. Paskal je zadivio sve prisutne u crkvi. Mnogima su potekle i suze na oči. Varaždinski franjevci su i ovim činom pokazali radost svojih srdaca nad visokim odlikovanjem Msgra Proštenika, koji je od 1913. god. apostolski sindik franjevačkog samostana u Varaždinu. Na koncu sv. Mise novi prepošt intonira »Tebe Boga hvalimo«.

Svečanom ustoličenju prisustvovao je gosp. Branko Šimunić, veliki župan Velike župe Zagorje uz pratnju svoga tajnika gosp. Miljenka Milića, zatim gradski načelnik gosp. Dr. Slavko Medvedović te mnogobrojni gradjani, koji su sa velikim zanimanjem promatrali ovaj svečani čin. — Nakon toga primio je novi prepošt mnogobrojne čestitke. —

Msgr. Matija P r o š t e n i k čedo je drage nam Slavonije. Rodjen je u Lipovljanima 11. III. 1871. od dobrih i pobožnih roditelja, u zadrugi, koja je nekada brojila oko 40 članova i bila jedna od najvećih u cieloj Slavoniji. Nakon svršene pučke škole u rodnom selu, polazi u Požegu, gdje svršava šest razreda gimnazije. Sretne časove iz školskih dana svoje mladosti u Požegi provodi pod starim krovovima slavne požeške Kolegije, koja je hrvatskom narodu dala mnogo revnih svećenika i ostalih kulturnih radnika. Sedmi i osmi razred polazi u nadb. liceju, a maturu polaže na zagrebačkoj gornjogradskoj gimnaziji. Bogosloviju svršava u Zagrebu. Dne 28. VII. 1895. bude zaredjen za svećenika, a 11. VIII. služi prvu sv. Misu u rodnom mjestu. Kao mladomisnik bude imenovan kapelanom u Novoj Gradiški, gdje ostaje samo godinu dana. Zatim bude imenovan vjeroučiteljem na školama čč. sestara Uršulinki u Varaždinu. Tu je službu vršio do 1915. god. Svojim liepim pedagoškim vrlinama i stručnom spremom odgaja mlade duše za Boga i Hrvatsku. Mnoge od tih učenica polaze u samostan ss. Uršulinki, gdje su danas kao redovnice vrsne učiteljice i profesorice. Za svoj uspješni i požrtvovni rad bude Msgr. Proštenik imenovan na priedlog zagrebačkog nadbiskupa Dra Antuna Bauera od Sv. Oca Pape Pija X. god. 1912. začastnim komornikom Nj. Svetosti, koje imenovanje obnavlja i Benedikt XV. God. 1915. bude imenovan kanonikom meštrom Zbornog čazmanskog kaptola. 1922. imenuje ga Papa Pijo XI. apostolskim protonotarom ad instar participantium. God. 1933. postaje kanonik lektor, a 1. X. 1942. prvi prepošt iz gremija čazmanskog kaptola.

Msgr. Proštenik vršio je duhovničku službu s mnogo ljubavi i požrtvovnosti u samostanu čč. sestara Uršulinki od 1915. do 20. I. 1943., dakle punih 27 godina. U ovoj dugogodišnjoj težkoj i odgovornoj službi podigao je sebi zaista »monumentum aerae perennis«.

Već 45 godina je upravitelj Marijinih Kongregacija. Još sada s mnogo poleta vodi kongregacije gospodja, gospodjica i gospode, a nedavno je postao i upraviteljem novoosnovane Marijine Kongregacije u učiteljskoj školi čč. sestara Uršulinki.

Msgr. Proštenik bio je uviek svećennik po Srdcu Božjemu. Imajući na umu otajstvenu rieč Božju: »U vječnoj te zamilovah ljubavi i zato te privukoh smilovavši se tebi«, (Jer. 31. 3.) vraća Gospodinu dušom nevinoga djeteta i srdcem apostolskoga muža ljubav za ljubav, rad golem i neutrudiv za Božji poziv u svetište Božje.

Mnoge godine živi u zajednici sa svojim sjemeništnim duhovnikom Msgrom Matijom Stepincem, vrstnim teologom i filozofom, prijateljem sirotinje, koji je umro na glasu svetosti. Uz ovoga dičnog svećenika Msgr. Proštenik stiče golemu riznicu duhovnog i znanstvenog blaga. A mi svi, kojima je dano, da iz te riznice primamo mnogo za izgradnju svoga duhovnog života, molimo dobroga Isusa, da nam Presvietloga Msgra prepošta poživi ad multos annos!

Zbornom čazmansknm kaptolu, koji je evo u najkraće vrieme odlikovan dva puta od Sv. Oca Pape Pija XII., imenovanjem Msgra Debeljaka za kućnog prelata Nj. Svetosti, a Msgra Proštenika za prepošta, izričemo naše srdačne čestitke.

Repetita placent

Leopold Rusan, župnik

Arhiv našeg prvostolnog kaptola u Zagrebu ima jedan stari bakrorez, s kojim je odbor za kulturno historijsku izložbu prigodom tisućgodišnjice našega hrvatskoga kraljevstva otisnuo stotinjak slika Majke Božje Remetske, zvane u poviesti pavlinskog Reda: Čudotvorka Remetska. Bakrorez je iz početka osamnaestoga vieka. Na slici je prikazana Čudotvorka Remetska na rukama triju gorostasnih prekrasnih anđela, okružena anđelima uz sv. Agnezu, Hedvigu, Katarinu i sv. Ivana Ev. Slika ima nadpis: Advocata Croatiae Fidelissima Mater Sanctissima Virgo Remetensis. Izpod Gospe slika je stare crkve i samostana prije 1645. godine. Sliepi i hromi idu, bolestne voze, a iznad toga je vrpca s riečima: salus infirmorum. S druge strane su uz tvrđavu prikovani grješnici s nadpisom: refugium pecatorum. Desno su knezovi, vladari, a iznad njih piše: ora pro populo. S lieve strane su prikazani biskupi, redovnici i svećenici s riečima: interveni pro clero.

Rieči: interveni pro clero i Advocata Croatiae sile me, da stavim svoju djelatnost pod zaštitu Čudotvorke Remetske, pa sam na tu nakanu prikazao sv. misu i ponavljam svaki dan spomen u sv. misi. Molim svu braću, da isto čine, jer niti je što onaj, koji sije, niti koji zalieva, već Onaj, koji daje rast. Koga će veseliti molitva, toga će ta molitva privesti k djelu, o kojem se radi. Da je sv. Tereziju od D. I. proglasio zaštitnicom podmladka preuzv. Bauer, to ne trebam spominjati.

Naši Isusovci su izdali u svojoj knjižnici života: Moja svagdanja molitva. U toj knjizi na str. 80., kako ste opazili, stoji sliedeće: Bl. Grignon de Montfor ovako se molio Bogu, da se udostoji dati zemlji svećenika, koji će biti dostojni tako uzvišene službe:

»Što molim od Tebe, Gospodine? Molim, da nam dadeš svećenika, koji će biti slobodni Tvojom slobodom, odtrgnuti od svega: bez otca, bez majke, bez braće, bez sestara, bez roda po krvi, bez prijateljstva ovoga svieta, bez imanja, bez smetnja, bez brige, pače bez vlastite volje. Treba nam robova Tvoje ljubavi i Tvoje volje; ljudi po srdcu Tvome, koji nemaju svoje volje, koja ih kalja i zaustavlja; ljudi, koji će u svemu vršiti, što Ti želiš, koji će uništiti sve Tvoje neprijatelje... S križem i krunicom u rukama... Treba nam ljudi, koji će uviek biti pripravni, da Te poslušaju, da poslušaju svoje poglavare govoreći sa Samuelom: »Praesto sum.« Koji će biti uviek pripravni, da svakamo pođu i da sve pretrpe s Tobom i za Te, govoreći s apostolom: Eamus et nos et moriamur cum eo«.

Daj nam pravih sluga Blažene Gospe.«

Malo previše. Zar ne? Ipak ima i takovih. Do takovih mora doći prije svršetka svieta. Takve, draga braćo, možemo mi dati svojom molitvom i s ovom djelatnošću kojom smo počeli, koju ćemo liepom i velikom krunom okruniti, a nasljednicima ostaviti vječni spomenik svećeničke sviesti, duha crkvenog i žarkog rodoljublja.

Ovaj čas mi pao na pamet jedan politički sastanak, na kojem je jedan politički čovjek udario na svećenstvo, da ne podupire njegovo nastojanje, pa se zaletio i u prošlost. Sv. usp. biskup Lang slušao, a na koncu odgovorio: »Clarissime! Ne tako! Imate krivo. Svećenstvo nije nigda zatajilo. Pogledajte poviest, pa ćete vidjeti sliedeće: Kad je junački duh malaksao, svećenici pašu sablju i bore se za krst častni i slobodu zlatnu. Ako je književnost propadala, recite, tko je uhvatio pero, ako ne hrv. svećenstvo? Kad je politika zaspala ili pošla krivim putem, evo vam opet svećenika, koji dižu duh i kažu puteve do slobode.« Sve je zašutjelo, a dotični gospodin zašutio i imao o čem razmišljati.

Braćo! Ako naši pređi nisu nigda zatajili u potrebama svoga vremena, mi još više ne smijemo i ne ćemo zatajiti u najvećoj potrebi današnjeg vremena, koja se zove: svećenički podmladak.

Držim, da sve svećenike zanima daljnji razvoj ovog podhvata, o kojem pišem treći članak. Želio sam biti s doprinosom 575. ali sam na žalost, prvi i to s 2000 Kuna. Drugi je Dr. Ivan Dukić, župnik u Šestinama s 2000 Kuna. Treći je jedan kateheta izvan Zagreba, koji ne će da mu se ime spominje, s tisuću Kuna. Četvrti je župnik i zč. prisj. Vjekoslav Venko s tisuću Kuna i njegova crkva s dvie tisuće. Tako je bilo 9. veljače o. g. Što bi trebalo o tom reći, neka govore sliedeća pisma:

1. II. piše mi jedan od gore spomenutih: Dragi susjede. Tvoj priedlog pod naslovom »Moj Andrija« za odgoj svećeničkog podmladka od svega srdca pozdravljam i prihvaćam. Kao da si mi ga izvadio iz duše, odgovara mojim mislima i željama, s kojima ja nisam izlazio na javu... Mislim, da će se u prvom dielu u najkraćem roku ostvariti podpunoma, a u drugom barem dielom. Učinit ću u tu svrhu memento svaki dan. Kad prvi put idem u grad, položit ću svoj doprinos kod Nadb. duh. stola, gdje će biti zaklada centralizirana. Bog Te blagoslovio i uzdržao, da dočekaš one dalnje plodove svog priedloga.

5. veljače mi piše drugi, koji je k sebi pridružio i svoju crkvu, da što prije i što punije dođemo do ostvarenja. Piše mi ovako, što je vriedno zapamtiti: Prečastni Gospodine! Molim izvolite tih 3.000 Kuna privesti onoj svrhi, za koju ste pisali članke »Moj Andrija«. Ne obilujem novcima, nemam ništa za prodati, živim vrlo umjereno, više nego čedno. Ali znajte, ne daje onaj, koji ima, nego onaj, koji hoće! (Podvukao ja!) Imade, gospode, koja će dobiti na tisuće za vino, goveda, žito, krmu, a moguće će se oglušiti Vašoj molbi. Velim: ne daje onaj, koji ima, nego onaj, koji hoće. (Opet podvukao, jer je ovo živa istina).

31. siečnja piše mi jedan iz Slavonije. Žali što nema nikog čisto svoga, ali ima, koje je pomagao. Poslati će svoj doprinos. Predlaže, da i crkvene blagajne doprinose. Bodri me, da tjeram ovaj podhvat do podpunog ostvarenja.

Pomozite svi!

Jedan umirovljeni, zelozni naš župnik, piše mi iz Slavonije, gotovo na kraju nadbiskupije. Pismo ima četiri stranice, pa evo nešto iz njega. »Bože daj, da Vaš apel nađe i odziva u srdcima diec. svećenstva. Zato ste u sto dobrih časova potakli tu misao, da se pobrinemo za naš svećenički podmladak. To je u interesu našem! Da mlađe sile nastave ondje graditi, gdje smo mi prestali, kada smo iznemogli i da poprave, ako smo mi što pogriešili. Zato ne bi smjelo biti nijednog diecezanskog svećenika, koji ne bi po mogućnosti svojoj za tu veliku potrebu doprinio. Prema Vašem priedlogu doprinašam za ovu godinu tisuću Kuna. Tu nijedan svećenik ne bi trebao više ništa razmišljati, a još manje o tom razmišljati. Potreba je velika i neodgodiva. Zato: svaki daj rado, odmah i veselo. Bis dat, qui cito dat. Hitarem datorrem diligit Dominus.

Isti gospodin ima jedan priedlog, na koji ćemo se osvrnuti, kako i sam kaže, kad vidimo odziv svećenstva.

Jedan mladi profesor (svećenik) piše već 18. I. »Pročitavši Vaš članak u prvom broju Kat. Lista rekao sam si: »Da nije bilo N. N. župnika, možda ni ja danas ne bih bio svećenik, a to bih mogao uztvrditi za polovicu mojih kolega, koji su sa mnom bili zaređeni. Pismo je dugačko, pa vadim još ovo: Osigurajmo djeci bezplatan stan i hranu, primajmo djecu roditelja, koji kršćanski praktično žive, čuvajmo ih i svjetujmo osobito dok su u malom sjemeništu, a Bog će ovakovu brigu sigurno blagosloviti mnogim svećeničkim zvanjima i mnogim svećenicima.«

Da preuzvišeni Ordinarij prati ovaj podhvat, to si svaki može misliti. 28. siečnja mi piše: »Bog Vas blagoslovio za članak u Katoličkom Listu. Uz malo dobre volje moglo bi se doista liepo osigurati naše sjemenište. Kandidata ima na pretek, ali uzdržavanje ovisi o svim vjernicima i svećenicima. Ovo kratko vrieme »Djela za svećenička zvanja« pokazalo je, da bi se sve moglo postići!«...

Da nije do sada veći odziv krivnja je i na tom, što svećenici ne znaju kamo bi slali novac. Toga radi sam zamolio našu duhovnu oblast, da pošalje svakom svećeniku pet čekova u tu svrhu. Kada dobijete ček, poslužite se s njim, pa ste mirni za ovu godinu, a za drugu ćemo skrbiti, ako Bog da zdravlja i života.

Toliko za ovaj puta, pa završujem: »Ako bude tko mene ljubio, i Otac će moj njega ljubiti, i k njemu ćemo doći, i kod njega ćemo se nastaniti.« Tako govori naš prvak kod sv. Ivana 14, 23.

Nastup službe župskog upravitelja i primopredaja

Dr. Juraj Cenkić, župnik

Casus

Na župi u O. nastala promjena tako, da je župski upravitelj premješten po molbi na župu u V. G. Novi upravitelj imenovan je na župu u O. I jedan i drugi upravitelj čekaju u O. na dekana radi primopredaje. Ali dekan ne dolazi. Stari upravitelj vrši službu i bere sve dohodke u predmjevi, da novom upravitelju teku sva prava i dužnosti tek nakon primopredaje.

Pita se, kad novi upravitelj nastupa službu, a kad stari prestaje služiti? Da li od dana, kad je novi upravitelj došao u svoju župu i pokazao dekret starom upravitelju ili od dana primopredaje? Da li stari upravitelj prestaje služiti danom uručenja dekreta, kojim se razrješava od službe i imenuje u V. G. upraviteljem, ili od dana primopredaje?

Quid ad casum?

Naš jedan i drugi upravitelj imenovani su po biskupu temeljem can. 472 toč. 1. Takav upravitelj je samim imenovanjem odmah i opunovlašten, da župom ravna, to jest da vrši dušobrižničku službu. To jasno sliedi iz konteksta canona: »Vacante paroecia: Ordinarius loci in ea quamprimum constituat idoneum vicarium oeconomum... qui eam tempore vacationis regat...

Sliedi to iz 2. točke istog canona, koja ovlašćuje kapelana župe da preuzme službu u slučaju, da nije još imenovan župski upravitelj ... Ante oeconomi constitutionem, paroeciae reginen ... assumat interim vicarius cooperator...

Canon 472. ništa ne govori o primopredaji kao nuždnom uvjetu za vršenje dušobrižne službe. Primopredaja dakle nije kod župskog upravitelja konstituciona činjenica potrebna za valjano vršenje njegove službe. To je ona samo kod župnika, ako se njome temeljem can. 1444. § I. vrši postavljanje u posjed župe.

Kad bi primopredaja bila nuždni uvjet za valjano vršenje službe uobće, Kodeks bi ju naveo. Ali on to ne čini ni kod biskupa ni kod župnika. Kodeks kod biskupa traži, da se dade uvesti u posjed biskupije tako, da pokaže apostolska pisma pred kaptolom u prisustvu kaptolskog tajnika ili kancelara kurije. (can. 334. § 2. i 3.).

Kod župnika traži Kodeks uvedenje u posjed župe. (can. 461). Taj se može na više načina obaviti, kako je gdje običaj (can. 1444 § 1). Naš nadbiskup, kad prima izpoviest vjere i antimodernističku prisegu, odmah simbolički uvodi u posjed, davši u ruke kandidatu 2 ključa, jedan za crkvu, drugi za blagajnu. Župnik dobiva ovlaštenje za prisustvovanje kod vjenčanja uvedenjem u posjed ili nastupom u službu (can. 1095). Nema dakle ni ovdje govora o primopredaji. Iz svega toga sliedi da je primopredaja na župi tek propis radi reda i sigurnosti (can. 473. § 2.).

Rješenje

Stari župski upravitelj ne treba čekati na dekana glede primopredaje, osim da mu to radi troška konvenira. Njegova je služba prestala danom onim, kad je primio dekret o razrješenju i imenovanju za upravitelja u V. G. (can. 183. § 1.). Ali po našem dijecezanskom običaju smatra se on upraviteljem tako dugo, dok ne stigne novi upravitelj. Isto tako novi župski upravitelj ne mora čekati dekana i primopredaju, da tek onda počme vršiti službu. On ju ima pravo vršiti čim stigne na odredište svoje župe. Prema tomu ide starog upravitelja dohodak do dana nastupa novog upravitelja u službu, a novog upravitelja od dana prestanka službe starog upravitelja. Kako je novi upravitelj došao u O. koncem mjeseca kolovoza, imaju se dohodci u naravi dieliti tako, da stari upravitelj dobije 8/12, a novi 4/12. Što stari upravitelj vrši službu i u rujnu ili dok ne stigne dekan, nema mu se zato dopitati ništa, jer ne vrši službu propisno. Ne mogu na jednoj župi biti 2 župnika ili 2 upravitelja (can. 460 § 2).

LISTAK

CRVENA OPASNOST

Švicarski katolički list »Courrier de Geneve« (Ženeva) u svome broju od 29. I. 1943. donosi ovaj poučni članak:

E. Delcaval piše, da su mnogi Švicarci za dugo vremena smatrali odpor Sovjeta kao sretan događaj. Oni su početkom ove zime primili prva saopćenja o pobjedi, koja je davala Moskva, s nepatvorenim zadovoljstvom. Ali u svome razvoju izazvala je ofenziva Crvene vojske u duhovima osjećaje daleko manje ugodne. U širokim slojevima švicarskog pučanstva, naročito u Ženevi, odkrilo se iznova komunističku pogibelj. Hoće li ova pogibelj odjednom prestati? To se ne bi moglo kazati. Što se rat više širi, to uništavanje moralnih i materijalnih snaga stvara atmosferu, koja je povoljna komunistima. U čitavoj Europi nastoje agenti Kominterne mobilizirati internacionalnu vojsku nezadovoljnika i ogorčenih. Treba se bojati nemira, ma kakav bio izhod oružanog sukoba. Opasnost se pogoršava i postaje sigurnija od kada Sovjeti imaju uspjeha. Naše vlasti znadu nešto o tome.

Ali sviet je takav, da je nesposoban da održi hladnu glavu. On se dade zavesti strastima. U njihovim očima crvena opasnost postoji ili nestaje, već prema tomu, ako Staljin podpiše ugovor s Berlinom ili se udruži s Anglosasima. Ne će nam se predbaciti, da smo pružili dokaz tolike nesavjestnosti. S obzirom na III. Internacionalu nije se izmjenilo naše držanje od početka rata. Nije sigurno, da sve novine naše zemlje mogu o sebi to kazati. U stanovitim krugovima vole se igrati s vatrom. Bilo bi krivo vjerovati, da se javno mišljenje ne zanima za komunistički problem. Sigurno u tome ne vlada jednodušnost, ali te ne će nikada ni biti. Družtvovne nepravde su tako težke i jake, a da marksistička doktrina ne bi zavela na tisuće i tisuće građana, koji ne misle i vjeruju, da je komunizam jedini protivnik kapitalističkog sustava. U drugim slučajevima, drži se savez Moskve s »velikim demokracijama« tako ozbiljnim, da se od toga očekuje najveća korist. Odkad su Sovjeti u družtvu »dobroga svietla« oni ne će više gajiti zlih namjera. Ali Josip Staljin bacio je mlaz studene vode na one naivne zanešenjake. U njegovoj najnovijoj dnevnoj zapoviedi crvenoj vojsci stoji i ovo: »Napried, da uništite njemačke provalnike i da ih bacite izvan granice svoje zemlje.« Kao da bi se boljševici htjeli ograničiti na to, da izbace njemačku vojsku sa ruskog područja. Ali jedna izjava Staljina od pred nekoliko mjeseci kaže, da crvena vojska mora ići dalje od označenih granica. Njemačka i njeni saveznici u srednjoj jugoistočnoj Evropi ugroženi su otvoreno. To bi trebalo da razmisle oni, koji misle, da će se Sovjeti zadržati na svojim granicama. Nije nikakva hipoteza, ako se kaže, da bi ruska pobjeda doniela sovjetsku vojsku na europsko kopno, dok bi u tom času komunističke postrojbe svih zemalja zauzele ulice i poduzele kriminalni posao, na koji su naučene.

Pisac zaključuje, da je ludo računati na Amerikance. Da umire Europu, žrtvu revolucije, oslonjenu na crvenu vojsku, trebali bi Anglosasi izkrcati 15 do 20 milijuna ljudi. A gdje uzeti te ljude? Ako se pogleda na uspjehe Londona i Washingtona u Africi, koji su pokazali očito njihovu slabost, onda se ima vrlo malo nade u pomoć, koju bi Evropa mogla očekivati izvana u slučaju opasnosti.

† NIKO MATULIĆ

Prošloga ponedjeljka (15. II.), u zapad sunca, u 49. godini života preminuo je na kiruržkoj klinici u Zagrebu Niko Matulić, začastni kanonik katedralnoga kaptola u Splitu i kateheta ženske realne gimnazije u istom gradu. Pred mjesec dana bio je ovamo donesen, da traži lieka bolesti, koja ga je već više godina vodila grobu, ali koju je kasno, tek pred par mjeseci osjetio.

Rođen je 29. VII. 1894. u posjedničkoj obitelji u Bolu na Braču, gdje mu se pokojni otac izticao u borbi oko narodnoga osvješćivanja. Godine 1904. bio je primljen u splitsko dječačko sjemenište kao svećenički kandidat spitske biskupije, pa je tu odličnim uspjehom prošao niže razrede na državnoj a više na biskupskoj gimnaziji. Izpit zrelosti položio je 1912. godine također u Splitu. Bogoslovske nauke je svršio 1916. godine na centralnoj dalmatinskoj teologiji u Zadru. Iste godine bio je zaređen za svećenika i služio Mladu Misu na svoj imendan (6. XII.) u rodnom mjestu. Župnikovao je pet go-

dina u župama dalmatinske Zagore (u Dubravi i u Konjskom), dok ga niesu njegove starješine pozvali u Split i povjerili mu službu sjemeništnoga duhovnika. Malo zatim imenova ga preuzv. Bonefačić svojim tajnikom, a kad se izpraznilo katehetsko mjesto na državnoj klasičnoj gimnaziji, postavi ga na njoj vjeroučiteljem. Kasnije bio je premješten na žensku realnu gimnaziju. Posljednjih nekoliko godina ujedno je vršio i službu katehete na domaćinskoj školi Školskih sestara. Do smrti je, kroz 12 godina, bio još upravitelj crkve i zaklade sv. Filipa, koja služi bogoštovnim, kulturnim i karitativnim svrhama biskupije.

Pokojni Matulić je od najmlađih godina živo prionuo uz katolički pokret, pa je uviek bio među najagilnijima i u srednjoškolskoj organizaciji i u akademskom družtvu »Pavlinović« i u Zboru duhovne mladeži. I kao klerik i kao svećenik sve do smrti bio je revan član Marijine kongregacije. Ljubav za sve što je Bogu milo donio je u život kao baštinu kršćanskoga i rodoljubnoga odgoja u obitelji. koja je uza nj dala i drugoga izgrađenog katoličkog radnika, pokojnog mu brata Marija.

Aktivno i uztrajno je sudjelovao u svim družtvima katoličke akcije u Splitu, gdje je kroz čitavo vrieme svoga službovanja u ovom gradu vodio mužke đačke organizacije i to uviek po željama i uputama svoga biskupa. Rado bi se odazivao pozivu, da održi predavanje u raznim prigodama, osobito u nizovima konferenca, što ih je svake godine priređivao Hrvatski katolički narodni savez. Neka su od tih i objelodanjena tiskom. I ako po naravi skroman i povučen, slovio je u Splitu kao najupućeniji u crkvenopolitičkim i narodnim pitanjima.

Jedno od najmilijih mu zanimanja bio je rad u katoličkoj štampi, pa je surađivao u svim splitskim i zagrebačkim katoličkim novinama. Na tom se području nije otimao ni od odgovornih službi, koje je poslušno primao i revno, ali bez nagrade, obavljao. Tako je neko vrieme uređivao »List Biskupije« i »Katoličku riječ«, a više godina bio članom uprave Hrvatske tiskovne zadruge, Leonove tiskare i Hrvatske knjižare.

Matulić je bio svećenik neporočna života, nenametljiv i dobroćudan bez ličnih neprijatelja, neumoran i nesebičan u dobrovoljno primljenim poslovima, siromak blagom a bogat trudom. Neka mu za sve dragi Bog bude obilatom nagradom. Počivao u miru!

† ANTUN IRGOLIĆ, župnik u Farkašiću

Početkom mjeseca veljače o. g. proniela se u redovima svećenstva strašna viest, da su partizani napali milovidno seoce Farkašić, podpuno opljačkali župni dvor, zapalili ga, a župnika Irgolića s još jednim njegovim župljaninom, svezavši ih obojicu za župnikova kola, natovarena živežem, odvukli u šumu. Od tada su o njemu kolale razne verzije. Neki su držali, da je živ, molili se Bogu za njegovo spašenje, dok su drugi bili uvjereni, da su ga partizani ubili, pa su za Irgolića već i propisnu Misu odslužili. Danas znademo sigurno, da Irgolića više nema medju živima, jer su ga partizani u šumi blizu Lučelnice, župe Dubranec, odsudili na smrt streljanjem. Osuda je izvršena. Uz Držaića to je drugi hrv. katolički svećenik Nadbiskupije zagrebačke, koji je pao od partizanske ruke.

Ante Irgolić se rodio 5. studena 1877. od otca Antuna, učitelja u Zagrebu i majke Ane r. Škudar. Pučku školu, klasičnu gimnaziju s maturom i bogosloviju svršio je u Zagrebu. Za svećenika zaredio ga tadašnji zagrebački nadbiskup Dr. Juraj Posilović godine 1901. Kao mladomisnik namješten je za kapelana u Mariji Gorici. Odavle je neumitnom sudbinom gonjen poput pjesnika »Bosanskog Korabljara« simpatičnog ali nesretnog Andrije Palmovića zaređao diljem zagrebačke nadbiskupije, promieniv i upoznav sedam principala, dok se nije konačno godine 1913. smirio kao župnik u Farkašiću, patronata Priorata Vranskoga, gdje je župnikovao sve do svoje nesretne smrti t. j. punih 30 godina.

Irgolić se već kao »mladi gospodin« bavio politikom poput svojih sumišljenika Koritnika, Škrinjara i drugih. Zbog svog političkog uvjerenja dosta je trpio sa strane protivnika. U Nezavisnoj Državi Hrvatskoj imenovao ga Poglavnik narodnim zastupnikom hrvatskog državnog sabora. U njega bila je vrlo jaka hrvatska sviest i razvijen osjećaj za pravdu. Mrzio je nepravdu, a protivnike je hrvatskoga naroda znao javno žigosati. Čitao je vrlo mnogo, osobito njemačke filozofe. U tančine poznavao je obći gradjanski zakonik, krivični postupak te sve zakonske naredbe s tim u vezi. Na pastoralnim godišnjim konferencijama redovito bi iznio po koji precizno obrazloženi priedlog na pr. o uređenju mirovina vjerne i poštene svećeničke služinčadi, o sprečavanju konkubinata napose u zadrugama, o uredjenju kongrue, lukna, o traženju načina kako da se uveća ljubav prema sv. Otcu i biskupima, o katoličkom tisku, o suzbijanju bezposlenih, o svetkovanju nedjelje i t. d. Na susjedstva bi vrlo rado dolazio, često i pješke. Primio je svaku službu, osobito je rado propoviedao. Govorio je glasno, razgovietno i razumljivo, pučki, pa je slovio kao vrlo dobar govornik. Architriclinus perpetuus. Sa svoje gostoljubivosti bio je na daleko poznat, iako je prilično na svemu oskudievao. Pomalo se bavio i gospodarstvom. Znao bi i sam uzeti kosu u ruke pa se s koscima natjecati u odkosima. Straha nije nikad poznavao, ni noću, pa dogodilo se što mu drago. O tom će se kasnije više toga saznati. I lanjske su ga godine pohodili partizani te ga oslobodili mnogih dragocienih predmeta. Svi mi, koji smo pok. Irgolića poznavali, čudimo se tomu: On, koji je bio branitelj potlačenih, napose radnika i seljaka, poginuo je od ruke onih, koji se izprsuju kao osloboditelji svih onih, koji trpe i pate!

Župniku Antunu Irgoliću, vrlomu hrvatskomu rodoljubu, bio Gospod blagim sudcem. Pie Jesu Domine, dona ei requiem!

Stari susjed

† GJURO POPOVIĆ, banski savjetnik u miru

U ponedjeljak, dne 15. II. u 5 sati poslije podne, umro je Gjuro Popović, banski savjetnik u miru nakon duge i težke bolesti u 71. godini života primivši sv. Otajstva umirućih.

Pokojnik je spadao u red državnih činovnika starije generacije. Bio je vrlo obrazovan pravnik. Marljiv, uztrajan i odporan u radu, da su mu se divili svi koji su ga poznavali. U nastupu strog i odrješit, ali do skrajnosti pravedan i uviđavan. Kompromisa i polovičnosti nije poznavao. Pratila ga je tako velika sviest dužnosti, da je bio pripravan i život izložiti samo da izvrši dužnost. Po naravi kolerik. Odgojen od čestitih i uglednih roditelja, koji su visoko cienili svoje kršćansko katoličko vjersko osvjedočenje, naučio je već u roditeljskoj kući na red i zapt, i savjestno vršenje dužnosti. Zato ga je strašno boljelo kad je morao gledati kako se iza hrvatskoga upravnoga aparata, koji je bio na visini, uvlači u Jugoslaviji korupcija u sve grane javnoga i posebničkoga života, a napose u državnu upravu. Pogotovu ga boljelo što je u bivšoj državi državna vlast zapostavljala i na svakom koraku progonila Katoličku Crkvu, tu uzvišenu čuvaricu najviših duhovnih vrednota i svakoga zakonitoga auktoriteta bio on crkveni ili državni.

Pokojnik je bio veliki hrvatski rodoljub i iskreni prijatelj svećenstva. Gdjegod je mogao učiniti što za Domovinu ili Crkvu, nikada nije pitao za žrtve. To je bilo poznato i bivšim državnim vlastima, pa su gledale, da ga što prije umirove.

Kao umirovljenik je živio u Vugrovcu, na posjedu, što ga je baštinio od otca. U Vugrovcu je i umro. Mrtvo mu je tielo prevezeno u Zagreb, gdje je i pokopan na skupnom groblju na Mirogoju 18. II. 1943. Sprovod je vodio preč. g. Nikola Borić, kanonik i ravnatelj nadb. pisarne uz asistenciju Josipa Crnkovića, zamjenika ravnatelja nadb. pisarne i dra Ivana Šalića, nadb. tajnika.

Uglednom pokojniku neka Gospod udieli pokoj duši, a ožalošćenoj rodbini, napose pak Msgru Stjepanu Popoviću, predstojniku diecezanske blagajne, naše toplo saučešće.

CRKVENE VIESTI

Br. 62/43.
Predmet: Razstavna parnica:
Ivančić - Mišić

IZROČNI POZIV

U parnici o razstavi od stola i postelje, koju je pred ovim Nadbiskupskim ženitbenim sudom pokrenuo Hinko Ivančić iz Zagreba, poziva se ovime tužena Zlata Ivančić rođ. Mišić, rođena 5. XI. 1905., sada nepoznatog boravišta, da na dan 18. ožujka 1943. u 8 sati prije podne pristupi osobno ili po svom zakonitom zastupniku ovomu Sudu, da se o tužbi očituje, jer u protivnom slučaju biti će proglašena oglušnicom i parnica će se u njezinoj odsutnosti dovršiti i odsuda iz ogluhe izreći.

U Zagrebu, dne 22. veljače 1943.

NADBISKUPSKI ŽENITBENI SUD U ZAGREBU
Dr. Antun Slamić, v. r. predsjednik — M. P. — Dr. Franjo Cvetan, v. r. bilježnik

POZIV PITOMCIMA DJEČAČKOGA SJEMENIŠTA

Rektorat Dječačkog sjemeništa u Zagrebu poziva svoje učenike, da dodju u sjemenište po skupinama prema sliedećem redu:

1. skupina: VIII., VII. i VI. r. dolaze u sjemenište 3. III. i ostaju do 25. III. — 2. skupina: V. i IV. r. dolaze u sjemenište 25. III. i ostaju do 17. IV. — 3. skupina: III.a, b i II. b dolaze u sjemenište 1. V. i ostaju do 31. V. — 4. skupina: II. a i I.a, b dolaze u sjemenište 31. V. i ostaju do 1. VII.

Ove obaviesti vriede ujedno kao poziv za povratak u školu, na temelju kojega će nadležne vlasti izdati potrebne propustnice za Zagreb.

Zagreb, 23. II. 1943. **Rektorat**

IZVJEŠTAJ AKCIJE »NADASVE«

Bedekovčina 4.350, Ciglena 2.240, Cirkvena 5.600, Čaglić 1.727, Delnice 17.566, Derventa 2.714, Derventa grkt. 5.344, Gjurgjic 8.859, Dolac 1.451, Donj. Konjščina 2.335, Donji Kosinj 260, Donji Miholjac 3.500, Gola 7.808, Gora 5.332, Gorice 4.300, Gorjani 513, Gor. Stubica 10.400, Gor. Humac 100, Gor. Kosinj 2.620, Gor. Lipovac 200, Gradina 10.725, Gradište 194, Guča Gora 3.680, Gunja 2.280, Milna 1.770, Lič 5.022, Lipnik 5.202.50, Lipovac 4.140, Lonja 1.000, Lovrečina 2.740.

SASTANAK MARIJINE KONGREGACIJE SVEĆENIKA

održat će se u vriedu 3. ožujka u 17 sati, u kongreganističkoj kapeli, Palmotićeva 31. Tom će se zgodom obaviti mjesečna obnova.

Upravo je izišao Liturgijski kalendar za 1943. god. Tko imade Rimski Misal II. ili IV. izdanje neka odmah nabavi kalendar, jer je naklada ograničena. Ciena 5 Kuna. Poštarina se plaća posebno.

*

Naskoro dolazi korizma. Da mognete koristno prisustvovati pobožnosti svetog križnog puta, nabavite si na vrieme knjižicu **Sveti Križni Put.** Knjižica imade dvojaku pobožnost, a obuhvata 48 str. Ciena 2 Kune.

*

Javljamo, da će za par dana izaći iz tiska XXXII. izdanje dječjeg molitvenika **Isus Prijatelj Malenih.** Isto tako javljamo, da će naskoro biti tiskano djelce prof. Dr. D. Kniewalda o crkvenoj umjetnosti »Ars sacra«. Sve naručbe prima **Zbor Duhovne Mladeži zagrebačke,** Zagreb, Kaptol 29.

*

Preč. g. Krešimir PEČNJAK, dekan prvostolnoga kaptola zagrebačkoga, ima odsada brzoglas 66-35

IZ DRUŽTVA SV. JERONIMA

Kalendar »Danica« je nakon prekida od deset dana opet krenuo u sviet, jer je dotiskana i šestdeseta i sedamdeseta tisuća. Sad će »Danicu« dobiti svi, koji su dosad morali na nju čekati, jer je prvih pedeset tisuća bilo razpačano. Zanimanje je za »Danicu« toliko, da još uviek stižu nove narudžbe uz one, koje već odprije čekaju, da budu izvršene.

I trojka i petorka će sada s novim izdanjem »Danice« biti poslana svim povjerenicima, kojima knjige još nisu bile odaslane. No kako se već sada vidi, te će dvije skupine članskih knjiga biti doskora podpuno razgrabljene. Ostat će samo posljednje četiri knjige od devetorke, to jest izvanredna članska izdanja, koja će se tek iza 15. ožujka moći razašiljati, kad posao s »Danicom« bude u tiskari i knjigovežnici podpuno gotov. Nema sumnje, da će i te posljednje 4 knjige, koje su po svom izboru nada sve zanimive, također doživjeti, da ih bude premalo. No danas kraj štednje s papirom i ne može drukčije biti, pogotovu gdje se dobre knjige, hvala Bogu, sad više traže nego ikada prije.

Život Svetaca za ožujak. Pošto se poslovi s članskim izdanjima približavaju kraju, mogla je ući u tiskarski posao daljnja knjiga »Života Svetaca«. Kako je izdavanje tog niza jeronimskih izdanja bilo zastalo, sad ćemo nastojati taj zastoj nadoknaditi. I svezak za ožujak i svezak za travanj sliedit će jedan za drugim. A ako Bog da, i ostali svezci po redu.

Velika izložba Družtva sv. Jeronima bit će priređena u Zagrebu k proslavi 75. godišnjice našeg Družtva u kolovozu i rujnu. Tomu se već sada posvećuje briga. Iza toga će takve izložbe moći biti priređene i u nekim drugim našim gradovima.

ŠPANJOLSKA. Učestvovanje u obnovi Evrope. Španjolski ministar Arrese govorio je prije nekoliko dana o pogibli, koja prieti Evropi od strane komunizma. Tom je prilikom iztaknuo, kako je dužnost Španjolske učestvovati u borbi i doprinieti svoj obol za obnovu Evrope i obće poboljšanje života. Novi evropski život ima se temeljiti na jedinstvu narodnih i družtvovnih vriednosti, prema kojima moraju ipak imati prednost duhovne vriednosti.

ITALIJA. Misa godišnjica za žrtve napadaja iz zraka u Genovi. Na dan 9. veljače kao na godišnjicu napadaja iz zraka na grad Genovu i ujedno na godišnjicu mnogobrojnih ljudskih žrtava odslužena je u tamošnjoj Isusovoj crkvi pokojnička sv. misa. Prisustvovali su nadbiskup kardinal Boetto, pokrajinski prefekt, predstavnici građanskih, političkih i vojničkih vlasti, vojska i množtvo naroda. Tako su Genovežani ne samo odali počast svojim pokojnim sugrađanima i molili se Bogu za izpokoj njihovih duša nego također preporučili sebe Božjoj milosti, da ih ojača u teškim ratnim kušnjama.

VATIKANSKI GRAD.

Knjiga o djelovanju Sv. Stolice kroz prošlu godinu. Vatikanska je tiskara tiskala i izdala značajnu, neslužbenu, ali ipak u svakome pogledu dobro uređenu knjigu pod naslovom »L Attivita della Santa Sede dal 19 dicembre 1941 al 15 dicembre 1942. Knjiga stoji 12 Lira. U ovoj su knjizi prikazani svi značajniji poslovi, kojima se prošle godine bavila Sv. Stolica i Rimska Kurija. Iz knjige se vidi, da je upravo prošle godine rad Sv. Stolice bio veoma golem i važan. Veći dio knjige obuhvataju govori Sv. Oca Pape, što ih je izrekao u različnim zgodama. Osobito se iztiču govori, upravljeni mladim bračnim parovima, svojom dubinom misli i toplinom otčinskoga srdca. Zato ovu knjigu preporučujemo svima onima, koji razumiju talijanski.

RIM

Knjiga o starokršćanskim spomenicima u Hrvatskoj. Mladi rimski arheolog E. Condurachi tiskao je u časopisu »Ephemeris dacoromana« svoju zanimljivu radnju pod naslovom »Momenti cristiani nell' Illirico«. On ide u svojoj radnji tragom poznatih povjesno-hagiografskih stručnjaka Delehaye--a i Zeillera, a prikazuje koliko starokršćanske spomenike na području između Dunava i Jadranskoga mora toliko sve one utjecaje židovske, sirske i manihejske, a osobito rimske, koji se dadu utvrditi na ovome području. Konačni je zaključak mladoga rimskog arheologa, da starokršćanska umjetnost u našim zemljama, i ako je nastala pod raznim utjecajima, ipak ima poseban, ali nejedinstven značaj.

ŠVICARSKA.

Za kršćanski preporod obitelji. Prije nekoliko dana održana je u Genevi kampanja za obitelj. U velikoj dvorani Pobjede sastalo se množtvo građana iz sviju staleža. Zastupane su bile vlasti i družtva. Tom je prilikom državni savjetnik Picot izrekao govor, u kojemu je iztaknuo, kako je važno, da svi narodni slojevi povedu brigu za čestitu obitelj. Nekada se mislilo, da je glavna stvar prehraniti obitelj. Gospodarskim i veleobrtnim i družtvovnim stručnjacima je pošlo za rukom pronaći dovoljno sredstava za prehranu obitelji, ali se ipak i suviše dobro zna, da time nije obitelj izbavljena iz zla, u koje je zapala. Moralna zla biju obitelj, pa zato valja razmisliti, kako ćemo je od tih zala spasiti. Današnja je obitelj često puta loša, jer je loše družtvo, koje ju okružuje, i u kojemu se ona kreće. Zato treba prvenstveno nastojati oko toga, kako bi u moralnom pogledu ozdravilo cielo ljudsko družtvo. A izliečiti bolestnika, koji se zove ljudsko družtvo, tako je golem i težak posao, da ga je nemoguće izvesti bez posebne Božje milosti. Križarska vojna za preporod obitelji mora biti kršćanska, jer jedino povratak kršćanstvu i život po kršćanskim načelima može preporoditi družtvo i obitelj. Posljednji je od govornika bio Mons. Besson, mjestni biskup, koji je konkretno govorio o radu za kršćanski preporod obiteji.

Vlastnik i izdavač: Nadbiskupija zagrebačka. — Odgovorni urednik: Dr. Janko Penić. — Tisak: Narodna Tiskara u Zagrebu. — Za Tiskaru odgovara: Rudolf Vedo, Zagreb, Kaptol 27.